

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Sententia Scoti vt verior autoritate probatur. c. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Cam ait verbum esse de ijs omnibus, quæ sunt in Patre intelligit in scientia Patris, de qua antea loquutus fuerat: illa vero particula de, significat processionem, nam toto illo capite sapius ea vtitur in ea significatione.

Sed ratione quoque confirmatur primo, quia verbum diuinum procedit ex perfecta, & comprehensiva cognitione essentia, at essentia nequit comprehendi nisi perfecte intellecta omnipotentia, hæc autem non potest sine creaturis possibilibus, ad quas refertur cognosci, ergo verbum formaliter, & per se procedit per cognitionem Patris quatenus ad creaturas posibles terminatur. Secundo creaturas posibles nihil aliud esse videtur ab æterno, quam ipsa essentia Dei, verbum autem procedit per cognitionem essentia formaliter, & illa per se comparatur vt obiecti cum verbi productione, ergo & creaturas posibles. Tertio essentiam diuinam cognoscere, aut representare creaturas in seipsa, est aliqua eius perfectio, omnis autem perfectio essentia diuinæ per se pertinet vt obiectum ad productionem verbi, ergo & representatio creaturarum, atqui hæc non potest cognosci nisi simul cognoscantur creatura, ergo ita procedit verbum cognitione essentia formaliter, sicut etiam cognitione creaturarum.

CAPVT II.

Sententia Scoti exponitur.

Scotus vero in secundum distinct. 1. quæst. 1. §. Quantum ad primum, & §. Quantum ad hoc igitur, & quodlib. 1. §. Sic intelligendum est, affirmat, verbum non procedere per cognitionem creaturarum formaliter, nec ad illius productionem illo modo creaturas se habere vt principium intelligibile, sed ex sola cognitione essentia produci. Mitto, quid sentiat de personis, an pertineant ad cognitionem, ex qua procedit verbum, id enim reulimus disputatione precedenti, cap. 1. ergo cum ille dicat in primum distinct. 2. quæst. 7. §. Obicitur contra, circa finem verbum non procedere, per actum intelligendi, sed per actum dicendi, quem putat esse diuersum ab actu intelligendi; & dicat actum dicendi oriri ex actu intelligendi, asserit, ad dicendum, & profertendum, solum per se requiri actum intelligendi, qui circa ciuinam essentiam, nullo vero modo circa creaturas, versatur: quod vt explicet, notat quedam.

Primum est, in diuinis actibus posse considerari duplicem ordinem, alterum natura: alterum originis: sicut est ordo tēpore, & ratione: & quemadmodum in eodem instanti temporis, assignari possunt plura secundum rationem, sic etiam in vno instanti ordinis secundum naturam, assignari possunt plura instantia secundum originem: ordinem vero secundum naturam considerat Scotus in intellectu, & voluntate Dei respectu obiecti primarij, & secundarij: primarium appellat essentiam diuinam: secundarium autem creaturas. Dicit itaq; intelligi à Deo essentiam diuinam prius natura, quam Deus intelligat creaturas: quia eas ratione essentia cognoscit. In priori ergo instanti secundum naturam, inquit ille posse considerari totum ordinem originis inter personas: hoc est, considerando intellectum, & voluntatem Dei circa suam essentiam, potest intelligi verbi, & Spiritus

¶ atque in 1. partem Tom. II.

tus sancti processio ordine debito originis, sic autem in vno instanti naturæ considerat Scotus ordinem totum originis, quia intelligit Deum intra se operantem, eo ipso, quod cōcipit esse beatum, cumque Deus beatus sit operatione sua circa suam solam essentiam consideratam, merito in eo totum ordinem originis nostro modo intelligendi constituit.

Secundo notat, alium ordinem integrum originis considerari posse in secundo instanti secundum naturam, hoc est, circa secundarium obiectum, nempe circa creaturas, nam in cognitione earum personæ diuinæ sese habent, vt Pater eas intelligat à seipso Filius à Patre earum cognitionem accipiat, Spiritus sanctus ab vtroque, & ita alia tria originis instantia assignantur. Sed hic ordo originis (inquit Scotus) non est simpliciter, secundum quem vna persona ab alia procedit, sed secundum quid, & quasi consequens primum, prius enim dicitur vna persona ab alia procedere, & accipere operationem circa primarium obiectum, quam circa secundarium.

Tertio notat, creaturas non esse in memoria Patris veluti in actu primo, nec ab ipsa, essentia, tanquam ab specie, effici intelligibiles, sed actu intellectōis, quo secundarie intelliguntur, reddi intelligibiles, non quod credat, esse creaturarum in intellectu diuino, tantum esse fictum, quale est esse entis rationis: sed quia memoria Patris non est in actu primo per essentiam suam tanquam per speciem creaturarum; sed illa solum est species eorum, quæ sunt in Deo formaliter, & intrinsicè.

CAPVT III.

Sententia Scoti, vt verior, autoritate probatur.

Sententiam Scoti ego multo veriores existimo, quam in hoc capite autoritate, & in sequentibus ratione confirmare contendam. Est in primis pro ea Anselmus in Monologio, nam cum cap. 29. dixisset verbum diuinum non esse similitudinem creaturarum, cap. deinde 30. sic incipit. Sed cum ita sit quomodo illud, quod simpliciter est veritas, potest esse verbum eorum, quorum nō est similitudo: cum omne verbum, quo aliqua res sic mente dicitur similitudo sit rei eiusdem? Et si non est verbum eorum quæ facta sunt, quomodo constabit, quia sit verbum? nempe omne verbum alienius rei verbum est. Denique. Si nunquam creatura esset, nullum eius esset verbum, quid igitur? an concludendum est, quia si nullo modo esset creatura, nequaquam esset verbum illud quod est summa, & nullius indigens essentia? aut fortasse illa summa essentia, quæ verbum est, essentia quidem esset æterna, sed verbum non esset, si nihil vnquam per illam fieret? Quibus verbis proponit rationem dubitandi; quomodo videlicet, si verbum non est similitudo creaturarum verbum illarum esse possit; quod si illarum non est verbum, non videtur, quomodo verbum esse possit. Respondens autem, paucis interiectis hoc modo. Sed nunquid seipsam nō intelligeret (scilicet summa illa sapientia) aut quomodo vel cogitari potest, quod summa sapientia se aliquando non intelligat, cum aliquando mens rationalis possit non solum suimet, sed illius summa sapientia reminisci. Et paulo post. Ergo summus ille Spiritus, sicut & æternus, ita æternæ sui memor est, & intelligit se ad similitudinem mentis rationalis; imo nō ad illius similitudinem, sed

ille principaliter & mens rationalis ad eius similitudinem, at si æternæ se intelligit, æternæ se dicit; si æternæ se dicit, æternæ est verbum eius apud ipsum. Siue ergo ille cogitur nulla a-
tia existere essentia, siue alijs existentibus, necesse est verbum
coeternum illi esse cū illo. Ex quibus habemus, verbum
diuinū, eodem modo futurum verbū, etiam si nul-
la esset essentia, & ita nulla alia essentia indigere
ad sui productionem: si autem procederet per cog-
nitionem creaturarū, absq; dubio illis, & earum
cognitione ad sui productionem indigeret.

Anselmi te-
stimonium
expeditur.

10.

Quod si respondeas, loqui Anselmum de crea-
turis futuris, præsentibus, aut præteritis, non de
possibilibus, lege ipsū, c. 33. & 34. nam postquā c.
31. & 32. proposuerat difficultatem, vtrum scilicet
Deus eodem, an diuerso verbo dicat se, & creatu-
ras, siquidem ex præcedentibus videbatur cōclu-
sum, æternum verbum non esse verbum creatu-
rarum, respondet c. 33. Deum eodem verbo dicere
se, & creaturas, sed hoc modo: Idcirco cum ipse sum-
mus spiritus dicit seipsum, dicit omnia, quæ facta sunt, nam
antequam fierent, & cum iam facta sunt, & cum corrū-
puntur, seu aliquo modo variantur, semper in ipso sunt,
non quod sunt in seipsis, sed quod est idem ipse, etenim in
seipsis, sunt essentia mutabilis, secundum mutabilem ra-
tionem creata in ipso vero sunt ipsa prima essentia, & pri-
ma existendi veritas: hoc itaq; modo non irrationaliter as-
seri potest, quia cum seipsum dicit summus ille spiritus, dicit
etiam quidquid factum est, vno eodemq; verbo. Idipsum
prosequitur c. 34. ostendens omnia creata, in Deo,
& verbo illius esse vitā Dei. Vbi obserua primum,
si putasset Anselmus verbum procedere formali-
ter per cognitionem creaturarum possibilem,
secundum proprias earum rationes, concederet,
verbum diuinum esse verbum earum, & similitu-
dinem, & ita esse verbum eorum, quæ facta sunt,
saltem secundum esse possibile ipsorum: at vero
cum asserat, verbo diuino solum dici, exprimi es-
sentiam Dei, & essentias rerum, quæ factæ sunt,
non secundum proprias ipsarum rationes, etiam
possibiles, sed secundum quod in ipso Deo sunt
ipse Deus, & a illius; absque dubio sentit, hac
sola ratione esse verbum creaturarum, etiam pos-
sibilem, quatenus in Deo sunt vitæ Dei: quia hac
sola ratione est earū similitudo. Excluditur igitur
à productione verbi, tanquam obiectū per se re-
quisitum essentiam etiam possibilem, secundum
propriam rationem: & solum essentiam diuinam,
& quæ sunt in ipsa formaliter, admittit. Cumque
ea ratione neget verbum diuinum esse verbum
creaturarum futurarum; secundum proprias ra-
tiones, quia non est illarum similitudo: eodem
modo dicere debet de creaturis possibilebus: vtra-
rumque enim eadem est ratio: vt scilicet ea solum
ratione verbum sit creaturarum similitudo, quate-
nas illæ sunt idem cum essentia, & vitā ipsius Dei,
Nos autem non negamus, verbum procedere per
intellectionem creaturarum, prout in Deo sunt
ipse Deus, nec de hoc vlla est controuersia, sed di-
cimus, non procedere per cognitionem earum
secundum proprias rationes, quas in seipsis ha-
bent, etiam secundum esse possibile.

12.

Hoc Anselmi testimonium eo nobis, probatur,
quod putat verbum diuinum non esse per se pri-
mo verbum creaturarum, non quod negemus
vt negat ille, esse verbum creaturarum, etiam fu-
turarum secundum proprias earum rationes, & si-
militudinem earum; id enim negari non potest.
Nam Deus verbo suo non solum dicit seipsum, &

creaturas, vt sunt idem cum ipso, & vitā eius; sed
etiam eas dicit secundum proprias earum ratio-
nes, sicut non solum intelligit se, & creaturas, quate-
nus sunt idem cum seipso, sed etiam secundum
propriam earum rationem. Quocirca negare non
possumus, verbum diuinum ita esse verbum crea-
turarum, vt sit earum etiam similitudo, sed hoc
genus similitudinis non est in eadem natura, nec
est imago, sed est similitudo sola representatione,
hæc autem satis est ad rationem verbi, siquidem
verbum mentis nostræ, quod de aliqua substantia,
aut re corporea habemus, est similitudo illius,
non in eadem natura, vt patet, sed representatione,
ne, quare vero non sit imago creaturarum, capite
quinto dicemus.

At vero Anselmus, quia putauit, incommo-
dum esse, si verbum diuinū, vt esset tale verbum,
indigeret aliqua creatura secundum propriam ra-
tionem creaturæ, ideo dixit, nō esse verbum crea-
turarum secundum proprias rationes, sed eo mo-
do, quem explicauimus. Effer autem sine dubio
magnum incommodum, si diceremus, æque pri-
mo esse substantialiter verbum creaturarū secun-
dum proprias rationes, etiam possibile, & verbum
Patris, & ad sui substantialem productionem, &
characteristicam proprietatem creaturis vltimo
modo indigere. Verum, vt hoc absurdum euitemus,
satis est, si dicamus, ad productionem verbi per
se primo, & formaliter requiri cognitionem eo-
rum, quæ in Deo formaliter sunt, eo modo, quo
superiori disput. diximus.

Accedit S. Th. qui q. 4. de veritate, art. 5. in fine 4. Th.
docet verbum principaliter & quasi per se referri
ad Patrem, sed ex consequenti, & quasi per acci-
dens ad creaturas, & in solutione 2. ait, verbum
non esse creaturæ, quasi sit creaturæ; bene tamen
esse de creatura, aut creaturæ, quia est illius repræ-
sentatiuum, tanquam obiecti. Quod si verbum
produceatur formaliter per intellectionem, quate-
nus est creaturarum, procederet ab eis secun-
dum esse intelligibile: ab eis etiam esse diceretur,
vt infra explicabitur. Atqui interpretari S. Thom.
de creaturis solum, quæ aliquando futurae sunt,
non de possibilebus, frivolum est: cum enim
loquatur de illis absolute, & solum essentiam di-
uinam eis apponat; videtur omnibus loqui. Ca-
terum non video cuiusnam alterius aut Patris aut
Scholastici scriptoris autoritate hæc nostra sen-
tentia confirmari possit, pauci enim de ea disputa-
runt, excipio Scholam Scoti, quæ in hac opinio-
ne suum tuetur autorem: quare iam sequenti ca-
pite ratione confirmanda est.

CAPVT IV.

Ratione à priori confirmatur prædicta sententia.

VT autem ratione hanc sententiam compro-
bemus, in memoriam reuocanda sunt, quæ
cap. 1. & 4. præcedentis disput. notauimus, illud præ-
sertim, quod vltimo loco dicebamus, nempe hæc
non esse controuersiam, an eadem cognitione, quæ
verbum diuinum producit cognoscatur creatura
tuturæ; certum enim est, eadem, non alia cognoscatur
creaturas, etiam futuras: sed vtrum per illamque
tenus est creaturarum, formaliter procedat ver-
bum; ita vt creaturæ secundum esse intelligibile
non solum comitentur necessario productionem
verbi